

O P I N I Ó D ' A C T U A L I T A T

HORITZÓ 2012

CANVI ECONÒMIC I RESPONSABILITAT POLÍTICA

HORITZÓ 2012

CANVI ECONÒMIC I RESPONSABILITAT POLÍTICA

Espanya s'enfronta a una greu crisi econòmica i institucional que posa seriosament en risc els grans avenços assolits durant la nostra vida en democràcia. Per això, **el Cercle d'Economia reclama un gran esforç col·lectiu i una assumpció específica de responsabilitats per superar aquesta etapa tan crucial.**

Durant l'últim any l'atenció s'ha centrat en la crisi econòmica global que sembla haver superat els seus moments més crítics. Però aquest caràcter global no pot emascarar que, en el cas espanyol, coincideix amb una crisi econòmica d'origen i conseqüències internes, i amb una crisi política que tendeix a dificultar o impossibilitar el funcionament normal de determinades institucions públiques, precisament quan més necessàries resulten. A més, la nostra societat civil no disposa de la tradició i els mecanismes per resoldre algunes d'aquestes mancances.

El gran objectiu de l'esforç col·lectiu que reclamem és evitar l'estancament o, fins i tot, el retrocés en el progrés de les últimes dècades. I l'experiència ens mostra com **la nostra societat, si se li exposa amb claredat la situació i se li proposa un objectiu compartit i ben definit, té capacitat més que suficient per a la innovació i el canvi.** Així va succeir en la dècada dels 70, dels 80 i dels 90.

En aquells moments, l'exigència europea va permetre visualitzar el propòsit comú i va facilitar l'esforç per avançar cap a la democràcia; cap a la integració en la CEE; i, finalment, cap a l'adopció de l'euro des del primer moment. Ara, les circumstàncies són molt diferents però l'exigència no és menor, donat que la nostra societat no pot tolerar un nivell d'atur proper al 20%, ni acceptar ni conformar-se amb el fet que, fins i tot en èpoques de bonança, li costa situar-se per sota del 10%.

L'atur resulta dramàtic no només per al present de les persones afectades. És també una greu amenaça per al futur de l'economia, donada la seva incidència en l'equilibri dels comptes públics i en el consum intern.

Tot i que els seus efectes no siguin a curt termini, **resulta indispensable adoptar de manera immediata i decidida les mesures necessàries per afrontar el greu problema de la desocupació i per dissenyar una estratègia creïble de sortida que permeti reconduir els nostres creixents desequilibris macroeconòmics, en termes de dèficit i deute. D'aquí el títol d'aquesta Opinió: Horitzó 2012.**

I.- L'ORIGEN DELS PROBLEMES. ECONOMIA I POLÍTICA

A.- EN L'ÀMBIT ECONÒMIC

Ja són moltes les veus crítiques cap al model de creixement de l'economia espanyola i no hi ha dubte que el nostre nivell d'atur és conseqüència directa de les seves disfuncions i mancances. Unes veus que es venien escoltant des de fa més d'una dècada però que quedaven ofegades per la bonança econòmica global i per l'extraordinari desenvolupament immobiliari i del consum en general, que va afavorir una sensació de riquesa i benestar. Un consum animat no tant per un increment dels salaris reals com per l'augment de la població activa -conseqüència de la major incorporació de la dona al món laboral i de l'arribada massiva d'immigrants- i el recurs a un crèdit extremadament abundant.

La crisi global ha accelerat l'enfonsament d'aquesta dinàmica, ocasionant un ràpid deteriorament dels comptes públics i de l'ocupació. Això no obstant, seria injust considerar que el desenvolupament dels últims 15 anys s'ha recolzat de manera exclusiva en aquesta generació de riquesa efímera, doncs el cert és que la nostra economia i societat han protagonitzat un gran salt cap endavant, constatable en la projecció internacional d'alguns sectors i empreses i en la quantitat i qualitat de la nostra producció científica.

B.- EN L'ÀMBIT POLÍTIC I INSTITUCIONAL

Espanya pateix una evident crisi en el seu marc institucional, conseqüència directa de determinades pràctiques molt arrelades en l'actuació dels partits polítics, que provoquen un desprestigi global de la política i la funció pública. Les conseqüències resulten dramàtiques en un moment com l'actual, en què esdevé essencial l'acció política per reconduir els excessos dels mercats.

La paràlisi en institucions bàsiques del nostre poder judicial; la desubicació i aparent manca de missió d'institucions com el Senat; la politització partidista de la funció pública i d'institucions que haurien de situar-se al marge de la política; la falta de procediments adequats per conduir les relacions entre Comunitats Autònomes o entre aquestes i l'Estat; els continus escàndols urbanístics o de finançament irregular de partits polítics, són algunes de les deficiències del nostre marc institucional. I sense un marc institucional eficient, la recuperació econòmica resultarà efímera.

II.- RECONDUIR ELS DESEQUILIBRIS. AVANÇAR CAP A UN NOU MODEL DE CREIXEMENT

Malgrat les seves conseqüències sobre la nostra estabilitat macroeconòmica, la intensitat i celeritat de la crisi han forçat el recurs intensiu a la despesa en protecció social i en polítiques de demanda per esmorteir els efectes de l'atur.

Ara, quan potser els efectes més severs de la crisi sobre la ciutadania encara no hagin arribat, han d'abordar-se aquelles actuacions que facilitin la recuperació, que sembla albirar-se en bastants països del nostre entorn. **Es tracta de combinar mesures que, a curt termini, serveixin per començar a reconduir els desequilibris, amb unes altres que, a més llarg termini, contribueixin a consolidar un model de creixement propi d'un país avançat, que ha d'assentar-se en la seva estabilitat macroeconòmica; l'eficiència en l'assignació de recursos; el creixement sostingut; i la redistribució equitativa de la riquesa generada.**

a.- Mercat Laboral.- Es fa ja indispensable definir un nou sistema de contractació que finalitzi amb la insostenible dualitat del nostre actual model. **Per a què la recuperació arribi a Espanya, i es tradueixi en una clara generació d'ocupació estable, cal superar la rigidesa de la contractació indefinida i reduir la utilització massiva de la contractació temporal.**

És molt necessari i convenient que la negociació col·lectiva sigui flexible per adaptar-se a les condicions específiques de cada sector d'activitat i de cada empresa, perquè els ajustaments en el mercat de treball no es produeixin exclusivament per la via de la destrucció d'ocupació.

En aquest sentit, el marc laboral ha de permetre una major llibertat de les parts per negociar a nivell d'empresa, o sector d'activitat productiva, eliminant les rigideses que limiten la flexibilitat i capacitat d'innovació en els convenis col·lectius.

Així mateix, **el conjunt d'incentius a l'ocupació mereixen ser reconsiderats**, traduint-los en un esquema més simple que afavoreixi, ara, la recuperació i l'ocupació i, a mitjà termini, les activitats de major valor afegit per la via de la formació selectiva i obligatòria a la població desocupada, que ha de fixar-se com una de les grans prioritats.

b.- Sistema financer i finançament empresarial.- La reunió del G-20 ha servit per comprovar el profund malestar de la comunitat internacional davant

comportaments que el sistema financer ha tingut en el passat, i per avançar, malgrat les dificultats, en un marc regulador més eficient. Entenem que el necessari suport atorgat al sistema financer, que va permetre evitar la crisi general de confiança, ha de comportar l'exigència d'una major transparència i seguretat, sense perjudici que les conseqüències dels excessos en la gestió d'algunes entitats financeres recaiguin sobre el patrimoni dels seus accionistes, que és a qui correspon vetllar pel bon funcionament de les seves entitats.

A nivell espanyol, el sector financer també s'ha vist afectat per la crisi immobiliària i ha rebut el suport públic que requeria un sector tan vital per al funcionament del sistema. Ara, quan sembla superat el risc de col·lapse, **ha de seguir-se amb rigor l'evolució dels actius de les entitats i extreure conclusions per ajustar els procediments de regulació i control.**

D'altra banda, no podem deixar de ser sensibles al desconcert de les petites i mitjanes empreses davant el nou escenari d'accés al crèdit. Hem d'entendre que, pel bé general, la primera obligació del sector financer és protegir els seus propis balanços i que ja ha passat el temps de crèdit fàcil i abundant que permetia finançar projectes el risc dels quals és ara inassumible.

Però la urgent normalització del flux de finançament de les empreses, del qual depèn la continuïtat d'algunes d'elles i el naixement de nous projectes, exigeix un esforç de pedagogia sobre els paràmetres i criteris que determinen la concessió del crèdit en el nou escenari i la manera com els apliquen cadascuna de les entitats, amb la finalitat de que els sol·licitants de crèdit puguin ajustar les seves expectatives i, si escau, la preparació dels seus projectes de finançament.

c.- Educació i investigació.- Ara, més que mai, **resulta indispensable un recolzament decidit a la qualitat i estabilitat del model educatiu** com el Cercle ve reclamant des de fa dècades. Però això resultarà **impossible sense un acord entre els principals partits polítics.**

En investigació s'han produït avançaments que han contribuït a posicionar-nos en sectors de valor afegit, amb un nombre significatiu d'empreses que competeixen satisfactòriament en mercats globalitzats.

Per això, resulta especialment incomprensible que, ara, no s'atorgui a la investigació la prioritat que mereix tenint en compte el seu paper central en el camí cap a una economia de major valor afegit. Un cop superada una primera fase orientada a

connectar la investigació amb el món productiu, ha d'exigir-se **una major atenció pressupostària que consolidi els significatius avenços assolits.**

d.- Fiscalitat.- Una modificació de l'esquema impositiu, que suposi **un augment de la pressió fiscal en determinats àmbits, no és en si mateix mereixedora d'una desqualificació automàtica. El problema rau en la falta d'un guió clar sobre el model d'economia i societat en el qual volem avançar i, en conseqüència, quines modificacions fiscals resulten necessàries i quin és el moment d'aplicar-les.** Especialment en moments tan crítics com els actuals, una reforma fiscal hauria d'anar acompanyada d'un rigorós argumentari i una sensació de seguretat per part del Govern, evitant en tant que sigui possible l'emissió de missatges previs que corren el risc de ser qualificats de dispersos i desorientadors.

Donada la necessitat de retornar a l'equilibri dels comptes públics, **els ajustaments fiscals que es produeixin no haurien de perjudicar, encara més, les taxes de consum ni la competitivitat de les nostres empreses.**

Així mateix, la tornada a l'equilibri ha de provenir d'una major contenció i eficiència en la despesa pública. Ha d'avançar-se de manera decidida en la **transparència i rendició de comptes de les Administracions, en la coordinació de les actuacions dels seus diversos nivells, així com en un ambiciós programa de direcció per objectius que permeti una major exigència i reconeixement.**

Una vegada superada la crisi, es farà necessari avançar en **l'harmonització fiscal** en el si de la Unió Europea en aquelles **figures impositives que graven els factors de major mobilitat.**

Així mateix, haurà d'analitzar-se amb rigor **la sostenibilitat de l'actual model del benestar, apostant clarament pel manteniment del mateix, mitjançant l'aplicació, si fos necessari, de polítiques de preus, taxes i copagaments d'usuaris, assegurant que la mesura no perjudica als sectors més necessitats.**

e.- Infraestructures.- Hi ha una general coincidència que la inversió en infraestructures, sempre que respongui a una planificació curosament dissenyada al servei de les necessitats del país, pot resultar un instrument eficaç per compensar la pèrdua d'activitat produïda per la recessió.

A curt termini, aquestes inversions tenen un impacte directe sobre l'ocupació, amb efectes transversals sobre diversos sectors econòmics i, a mitjà termini, aporten un patrimoni col·lectiu que afavoreix la productivitat del sistema i la qualitat de vida

del conjunt de la població. No obstant això, les actuals restriccions pressupostàries, dificulten la dotació de recursos públics suficients i aquest condicionament comporta una pèrdua de competitivitat difícilment recuperable.

Davant aquesta realitat global, és creixent el nombre de països que estan impulsant mecanismes de col·laboració público-privada per al finançament i gestió de les seves infraestructures. En aquesta línia, la pròpia Unió Europea s'ha mostrat especialment activa impulsant directives per a la progressiva implantació del pagament per ús en la xarxa viària d'alta capacitat.

Espanya hauria d'alinear-se amb els altres països europeus en l'aplicació d'aquestes directives amb la finalitat d'alliberar recursos públics que avui demanden altres necessitats socials; harmonitzar amb Europa els seus criteris de tarificació de la xarxa viària, amb mesures que s'ajusten als criteris de Kyoto; i possibilitar el suport al sector del transport en carretera, necessitat d'una inajornable transformació.

III.- DONAR PRESTIGI A LA POLÍTICA I A LES INSTITUCIONS. GOVERN DE LA CRISI

Un bon funcionament de la vida política i institucional constitueix en si mateix un fet d'extrema rellevància per al benestar i progrés d'una societat. Però, en el cas espanyol i en les actuals circumstàncies, serveix a més com a mecanisme insubstituïble per **afavorir el canvi cap a aquest model econòmic basat en l'estabilitat, l'eficiència, i el creixement sostingut i equitatiu.**

A.- DONAR PRESTIGI A LA POLÍTICA I A LES INSTITUCIONS

Són diverses les ocasions que el Cercle ha manifestat la seva inquietud entorn al deteriorament del marc institucional i ha elaborat propostes de millora.

Però considerem que ara ja no pot avançar-se en la modernització institucional sense una **prèvia reforma en profunditat del nostre model de representació política, que hauria de contemplar temes pendents com la llei de finançament dels partits; la llei electoral, tractant d'assolir una major identificació dels ciutadans amb els seus representants; i una reforma de la funció pública** que impedeixi la tendència dels partits en el govern a ocupar i controlar **les institucions públiques**

i aquelles de l'àmbit privat dependents, en major o menor mesura, dels poders públics. Una dinàmica a la qual no es pot sentir aliè cap partit polític.

Ha de manifestar-se clarament que es fa indispensable finalitzar amb l'extraordinària politització de la funció pública. **Es requereix avançar en unes Administracions Públiques professionalitzades** que ofereixin possibilitats reals de promoció i reconeixement als professionals de la funció pública.

Seria il·lús pretendre un escenari polític ple de virtuts i aliè a les ambicions personals. Però **sí cal un sistema de pesos i contrapesos que ara no es produeix** i que explica, en bona mesura, la creixent desafecció ciutadana i la sensació que els partits polítics no responen a les prioritats ciutadanes.

B.- GOVERN DE LA CRISI

Una gran majoria dels ciutadans aspirava a què els principals partits polítics, davant l'extrema gravetat de la crisi, fossin capaços d'arribar a acords, encara que fossin de mínims. Però, ha esdevingut el contrari. Semblen predominar les actuacions tàctiques amb vocació electoral. Per preservar el poder, superar la crisi i revalidar la majoria. O per desgastar al Govern i forçar un canvi de majoria. Tendències similars es produeixen en tots els partits i àmbits territorials.

Per a la gran majoria dels ciutadans el problema no rau en qui assolirà el poder en les eleccions generals previstes per a 2012, sinó en quin estat poden trobar-se la nostra economia i la nostra política en aquesta data.

Per altra banda, hauria de recordar-se, veient experiències pròpies i alienes, que unes eleccions celebrades en un ambient de deteriorament acostumen a caracteritzar-se per una elevada abstenció i uns resultats que no afavoreixen la governabilitat.

IV.- LA RECUPERACIÓ NO VINDRÀ PER SI SOLA. RESPONSABILITAT POLÍTICA

Seria injust atorgar la plena responsabilitat de la nostra present situació econòmica a l'actual Govern o als seus predecessors. La globalitat i complexitat de la crisi van més enllà de l'acció d'un Govern determinat. Però ara, donada la gravetat de la crisi i abocats a un indispensable canvi econòmic, només els qui ostenten el govern

poden liderar les necessàries transformacions.

Les crisis no responen a una fatalitat inalterable. Els seus efectes depenen de la situació de cada economia i de la capacitat de resposta civil i institucional de cada país. En el moment actual, quan l'economia sembla ja haver tocat fons, el Govern i l'oposició no poden eludir les seves responsabilitats. És la seva obligació desenvolupar propostes polítiques coherents i afrontar les reformes necessàries perquè el procés de sortida de la crisi sigui el més ràpid i eficaç possible.

L'interès general reclamaria un ampli acord social i un pacte polític entre els principals partits. Però si l'un i l'altre no fossin possibles, és obligació de l'actual Govern assumir sense dilació les seves responsabilitats, i evitar el deteriorament de la situació econòmica i de l'ocupació. I considerem que entre aquestes responsabilitats figuren les assenyalades en aquesta Opinió.

Octubre de 2009